

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Az általános érdekű szolgáltatásokra és a globalizációra vonatkozó iránymutatások

(2009/C 100/06)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2008. január 17-én úgy határozott, hogy Eljárási Szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján saját kezdeményezésű véleményét dolgoz ki az alábbi tárgyban:

Az általános érdekű szolgáltatásokra és a globalizációra vonatkozó iránymutatások.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció 2008. szeptember 24-én elfogadta véleményét. (Előadó: Bernardo Hernández BATALLER)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2008. október 21–23-án tartott, 448. plenáris ülésén (az október 23-i ülésnapon) 50 szavazattal 2 ellenében, 1 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

A) Az EGSZB olyan közösségi kezdeményezés kidolgozására kéri a többi uniós intézményt, amely mélyreható vitát indít az általános érdekű szolgáltatásokról és a globalizációról kidolgozandó iránymutatások szükségességéről.

B) Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy az általános érdekű szolgáltatásokról megjelentetett értékelő jelentésekben rendszeres időközönként szenteljen külön fejezetet a globalizációnak és annak, hogy ez hogyan hathat az általános érdekű szolgáltatásokra.

C) A közbeszerzések továbbfejlesztése során törekedni kell az ilyen szolgáltatások alapelemeinek megtartására és a megfelelő kialakításukra irányuló keret kidolgozására (pl. a távgyógyászat, a szakmai etika és az adatvédelem terén), gondot fordítva az információs társadalomban nyújtott szolgáltatások révén végzett szükséges innováció alkalmazására ⁽¹⁾.

D) Ösztönözni kell a globális kormányzás jövőbeli kialakítását, amely a nemzetközi szervezetek, a tagállamok és az érdekelt felek kiegyensúlyozott részvételére épülhet.

E) Az ILO és a WHO, amelyek munkaügyi és egészségügyi problémákkal foglalkoznak, megfigyelői státuszban szintén részt kellene, hogy vegyenek a WTO-n belül megvalósítandó globális kormányzásban.

F) A fenti kormányzást konzultatív fórum révén lehetne elősegíteni, melynek feladata az általános érdekű szolgáltatások keretében meghozandó jövőbeli intézkedések meghatározása és felülvizsgálata, valamint annak ellenőrzése lenne, hogy tiszte-

letben tartják-e az általános érdekű szolgáltatások alapjául szolgáló elveket és értékeket.

G) A globális közjavak kezelését illetően vitát kellene kezdeményezni az ilyen javak jövőbeli globális kormányzásával kapcsolatos legfőbb szempontokról. Közösségi szinten európai szintű cselekvési tervet kellene kidolgozni, amelyben meghatároznák a szóban forgó javak finanszírozási módjait.

Ennek a globális kormányzásnak foglalkoznia kellene a fenti globális közjavak kezelésével azáltal, hogy tovább megy azon az úton, amelyet a G8-ak biodiverzitásról és energiaforrásokról tartott heiligendammi csúcstalálkozója nyitott meg.

2. Bevezetés

2.1 Kétségtelen, hogy az általános érdekű szolgáltatások alapvető szerepet játszanak az európai polgárok mindennapi életében. Ez odáig terjed, hogy a társadalmi, gazdasági és területi kohézióhoz, illetve az EU fenntartható fejlődéséhez való hozzájárulásuk szervesen beépül az európai szociális modellbe ⁽²⁾, valamint, hogy kiegészítik a belső piacot, illetve túl is lépnek azon, és a polgárok és a vállalkozások gazdasági és társadalmi jólétének előfeltételét jelentik ⁽³⁾.

2.1.1 A globalizáció kifejezés a gazdaságok és határok megnyitásának jelenségét jelenti, amely a kereskedelmi kapcsolatok, a tőkemozgások, a személyek és az eszmék áramlásának intenzívebbé válása, illetve az információáramlás, az ismeretek és a technológia terjedésének felgyorsulása révén, valamint egy deregulációs folyamat eredményeként jött létre. Ez a földrajzi és egyben ágazati folyamat nem új keletű, de az elmúlt években felgyorsult.

⁽¹⁾ Lásd az EGSZB véleményét a következő tárgyban: Az európai digitális könyvtárhoz való széles körű hozzáférés elősegítése a nagyközönség számára, 1.3. pont, HL C 162., 2008.6.25., 46. o.

⁽²⁾ Lásd az EGSZB véleményét a következő tárgyban: Társadalmi kohézió: az európai szociális modell részletes kidolgozása, HL C 309., 2006.12.16., 119–125. o.,

⁽³⁾ Lásd az EGSZB véleményét a következő tárgyban: Az általános érdekű szolgáltatások jövője, 2.1. pont, HL C 309., 2006.12.16., 135–141. o.,

2.1.2 A globalizáció számos lehetőséget rejt magában, ugyanakkor továbbra is az Európai Unió előtt álló legnagyobb jelenlegi kihívások egyike. Annak érdekében, hogy a szóban forgó jelenségben rejlő növekedési potenciált teljesen ki lehessen aknázni és az általa kialakuló hasznot igazságosan el lehessen osztani, az Európai Unió – multilaterális kormányzás révén – fenntartható fejlesztési modellekre törekszik a gazdasági növekedés, a társadalmi kohézió és a környezetvédelem összeegyeztetésének érdekében.

2.2 A gazdasági globalizáció viszont olyan új helyzetet teremt, amelyben nagyon fontossá válnak az olyan nemzetközi szervezetek által hozott döntések, amilyen például a WTO. Ezek a szervezetek ugyanis megkérdőjelezhetik az általános érdekű szolgáltatásoknak a fent említett modell ismertetőjegyeként való további létjogosultságát.

2.3 Ebből kiindulva megfelelő nemzetközi jogi mechanizmusokat kell kialakítani, hogy az EU és a tagállamok garantálják az általános érdekű szolgáltatások életképességét olyan stratégiák igénybevétele nélkül, amelyek akadályoznák a szabad kereskedelem elveinek megvalósítását, illetve gyengítenék az európai gazdaság versenyképességét.

2.3.1 Az uniós intézményeknek kiemelt figyelmet kell fordítaniuk azon önszabályozó szervezetek működésére, amelyek globális szinten az általános érdekű szolgáltatások terén tevékenykedő közhivatalok közös intézkedési szabályainak meghatározásával foglalkoznak (ilyen például a Nemzetközi Távközlési Unió (ITU)).

2.3.2 Az Európai Unió Alapjogi Chartájának⁽¹⁾ 36. cikke szerint „Az Unió – a nemzeti jogszabályokban és gyakorlatban foglaltak szerint és a Szerződésekkel összhangban – elismeri és tiszteletben tartja az általános gazdasági érdekű szolgáltatásokhoz való hozzáférést az Unió társadalmi és területi kohéziójának előmozdítása érdekében”, ezáltal első ízben teremt kapcsolatot az ilyen szolgáltatások és az alapjogok között⁽²⁾.

2.3.3 A Lisszaboni Szerződés jelentősen megerősíti az Európai Unió szerepét a gazdasági és a kereskedelmi területeken. Erre a nemzetközi szintű uniós fellépésre elsősorban a jelenlegi helyzet miatt van szükség, amelyet még a növekvő gazdasági globalizáció és a Világkereskedelmi Szervezet 1995-ös megalapításával közvetlenül komoly lendületet kapott multilaterális kereskedelmi rendszer erősödése is jellemez.

2.3.4 A Lisszaboni Szerződés néhány általános végrehajtási rendelkezést tartalmaz az EU valamennyi külső tevékenységére vonatkozóan az EU-Szerződés V. címének I. fejezetében. A közösségi politikára vonatkozó megfelelő rendelkezések jelenleg az EK-Szerződés harmadik részének IX. címében, a 131–134. cikkben található, amelyek a „közös kereskedelem-politikára” vonatkoznak. A Szerződés konkrét területekre vonatkozó, bizonyos célok elérésére szolgáló, intézményesített döntéshozatali mechanizmusokra alkalmazza ezt a kifejezést, melynek révén a Közösségnek lehetősége nyílik arra, hogy egységesen lépjen fel ezeken a területeken⁽³⁾.

2.3.5 Az EK-Szerződés 131. cikkében az alábbiakat fogalmazza meg a közösségi politika célkitűzéseiként: hozzájárulás „a világkereskedelem harmonikus fejlődéséhez, a nemzetközi kereskedelmi korlátozások fokozatos megszüntetéséhez és a vámakadályok csökkentéséhez”.

2.3.6 A különböző horizontális közösségi politikák – például a kultúrpolitika, a közegészségügyi politika⁽⁴⁾, a fogyasztóvédelem és az iparpolitika – célkitűzéseinek a közösségi kereskedelem-politika kialakítására gyakorolt lehetséges hatását is figyelembe kell venni. A szolgáltatásokkal együtt az iparpolitika lehet az, amelyik nagyobb és egyben problematikusabb hatással lehet a közös kereskedelem-politika végrehajtására.

2.3.7 Az EGSZB már megfogalmazta azt az álláspontját, hogy a szerződések reformja előrelépést jelent, különösen az általános érdekű szolgáltatások szempontjából, hiszen az Unió működéséről szóló rendelkezések közé felvettek egy általánosan alkalmazandó záradékot az általános gazdasági érdekű szolgáltatásokról (14. cikk), amelyet valamennyi uniós politikában alkalmazni kell – beleértve a belső piacról szólót és a versenypolitikát is –, illetve a szerződésekhez csatolt jegyzőkönyvet, amely minden általános érdekű szolgáltatásra (a nem gazdasági jellegűekre is) vonatkozik⁽⁵⁾.

2.4 Ilyen értelemben a Lisszaboni Szerződés aláírása új távlatokat nyit az európai integrációs projekt számára, olyan új intézkedésekkel, amelyek magukban rejtik egy szupranacionális jogi keret újbóli megteremtésének lehetőségét, amely alkalmasabb a szóban forgó szolgáltatásokhoz való hozzájutás, illetve maguk a szolgáltatások működésének meghatározására és szabályozására valamennyi tagállamban. Ez elsősorban az alábbiakat foglalja magában:

⁽³⁾ Lásd: *Los objetivos de la Política Comercial Común ala luz del Tratado de Lisboa (A közös kereskedelem-politika céljai a Lisszaboni Szerződés fényében)*, Miguel Angel Cepillo Galvín, az *El Tratado de Lisboa: salida de la crisis constitucional (A Lisszaboni Szerződés: kiút az alkotmányos válságból)* című antológiából. Kiadó: José Martín y Pérez Nanclares, Ed. Iustel, 2008.

⁽⁴⁾ Lásd az EGSZB véleményét a következő tárgyban: *A munka minőségének és termelékenységének javítása: a munkahelyi egészségvédelemmel és biztonsággal kapcsolatos közösségi stratégia 2007–2012 között*, HL C 224., 2008.8.30., 87–94. o.

⁽⁵⁾ Lásd az EGSZB véleményét a következő tárgyban: *Az általános érdekű szolgáltatások független értékelése*, HL C 162., 2008.6.25., 42–45. o.

⁽¹⁾ HL C 303., 2007.12.14. (az Európai Parlament, a Tanács és az Európai Bizottság 2007-es ünnepélyes kihirdetése alapján).

⁽²⁾ Lásd az EGSZB véleményét a következő tárgyban: *Az általános érdekű szolgáltatások jövője*, 3.9. pont, HL C 309., 2006.12.16.

— a nemzeti, regionális és helyi hatóságok fontos szerepe és nagy mérlegelési játéktere az általános gazdasági érdekű szolgáltatások nyújtásának, megrendelésének és megszervezésének terén úgy, hogy eközben a lehető legjobban igazodjanak a felhasználók igényeihez,

— az általános gazdasági érdekű szolgáltatások sokfélesége és a felhasználók igényeinek és preferenciáinak különbözősége, amelyek az eltérő földrajzi, szociális és kulturális helyzetből adódhatnak,

— a minőség és a biztonság magas színvonala, a megfizethetőség, az egyenlő bánásmód, illetve az általános hozzáférhetőség és a felhasználói jogok elősegítése.

2.4.1 A nemzetközi, multilaterális szervezetek (mint például a WTO) egyes, a globalizáció kezelésére szolgáló intézkedései erősíthetnék ezt a hozzáállást – elsősorban döntőbírói testületeik révén, melyek rendkívül fontos szerepet tölthetnek be.

2.5 Ezzel a szupranacionális megközelítési móddal könnyebb lesz valós befolyással bírni a nemzetközi közösségekben és ezáltal kidolgozni az arra az európai szociális modellre leselkedő veszélyek elhárításához szükséges eszközöket, amelynek a demokratikus jólét környezettudatos, versenyképes és társadalmilag befogadó térségének eszméjét kell közvetítenie valamennyi európai polgár számára ⁽¹⁾.

2.6 Ebből kifolyólag nemzetközi szinten jelenleg különböző tervek és dimenziók határozhatók meg, amelyek differenciált stratégiai megközelítést tesznek szükségessé az EU részéről. Ilyen például:

2.6.1 a globális közjavak (pl. a levegő, a víz, az erdők stb.) kezelése, amelynek az olyan megkérdőjelezhetetlen szolidaritási nyilatkozatok, mint az új nemzetközi gazdasági rend megállapításáról szóló nyilatkozat (ENSZ-közgyűlés 3201. sz. határozata, 1974. május 2.) alapján – az Európai Uniótól kiindulva – egy szupranacionális keret kidolgozására kell ösztönöznie, amely összeegyeztethető az ezen a téren adott esetben elfogadásra kerülő nemzetközi megállapodásokkal és határozatokkal,

2.6.1.1 a globális közjavak egyébként olyan javak vagy szolgáltatások, amelyek elengedhetetlenek az egyén jólétéhez és a bolygónk északi és déli társadalmi közötti egyensúlyhoz. Az ilyen globális közjavakat a nemzeti szint vagy a piac önmagában nem biztosíthatja: megtartásukhoz és termelésükhöz nemzetközi összefogásra van szükség.

2.6.2 néhány olyan közös szolgáltatás működtetése és továbbfejlesztése, amely az uniós polgárok általános érdekét szolgálja (pl. a Galileo program) és amelyhez jelentős közpénzalapú beruházások szükségesek,

2.6.3 az illetékességi körök felosztása az EU és a tagállamok között bizonyos univerzális elektronikus kommunikációs szolgáltatásokhoz (pl. internet) való hozzáférés szabályozásának területén,

2.6.4 az állami szint alatt működő (szövetségi/megyei, regionális és helyi), jelenleg szociális szolgáltatásokat működtető, kezelő és szabályozó szervek feladatainak meghatározása, olyan nemzetközi megállapodások jövőbeli alkalmazásának fényében, amelyek a szolgáltatásokkal való kereskedelmet liberalizálják a még nem liberalizált, illetve a liberalizációból egyelőre kizárt ágazatokban,

2.6.5 differenciált politikai és jogi stratégia kialakítása, amely a hálózatok révén nyújtott általános érdekű szolgáltatások és a többi szolgáltatás jövőbeli helyzetére vonatkozik,

2.6.6 a jelenlegi nemzetközi fórumokon sajnos nem úgy kezelik az általános érdekű szolgáltatások kérdését, ami elősegítené értékeik megőrzését és elveik terjesztését,

2.6.7 ugyanakkor 2003 januárja óta hat nemzetközi szervezet (a Világbank, az UNCTAD, azaz az ENSZ Kereskedelmi és Fejlesztési Konferenciája, a FAO, a Nemzetközi Valutaalap, az OECD és az ENSZ) megfigyelői státusszal rendelkezik a WTO-ban, amellyel a most még kezdeti szakaszban levő, a jövőben tovább bővítendő globális kormányzás elveit valósítják meg, melynek keretében a nemzetközi kereskedelem szabályait dolgozzák ki (multilaterális környezetvédelmi megállapodások, nemzetközi munkaügyi egyezmények, emberi jogok, gazdasági és szociális kérdések). Két szervezet (az ILO és a WHO) azonban távol maradt, így a munkaügyi és az egészségügyi problémákra nem terjed ki ez a kialakulóban levő globális kormányzás, az Európai Uniónak pedig harcolnia kell azért, hogy e hiányt pótolják.

3. Az általános érdekű szolgáltatásokra vonatkozó (közösségi) jogi vívmány, amelyet az EU-nak a GATS-WTO-megállapodás keretében meg kell óvnia

3.1 Az elmúlt évtizedben az uniós intézmények előrelépést értek el az általános érdekű szolgáltatások fogalmi meghatározásának és jogi keretének kidolgozásában, nem sikerült azonban közös jogi keretet létrehozni ezen a területen ⁽²⁾.

⁽¹⁾ Lásd az EGSZB véleményét a következő tárgyban: *Társadalmi kohézió: az európai szociális modell részletes kidolgozása*, HL C 309., 2006.12.16., 119–125. o.

⁽²⁾ Lásd az Európai Parlament 2006. szeptember 26-i A6-0275/2006. sz. állásfoglalását, az Európai Bizottság 2004. május 12-i fehér könyvét (COM(2004) 374), az Európai Bizottság 2007. november 20-i közleményét (COM(2007) 725) stb.

3.2 Mindazonáltal hangsúlyozandó az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság következetes magatartása, amely egymást követő véleményeiben ⁽¹⁾ egyértelmű és határozott nézetet képviselt az általános érdekű szolgáltatások alapvető jogi szempontjainak kérdésében, azaz ⁽²⁾:

- az egyenlőség, az egyetemlegesség, az elérhetőség és hozzáférhetőség, a megbízhatóság és folytonosság, a minőség és a hatékonyság elvének tiszteletben tartása, a felhasználók jogainak biztosítása, valamint a gazdaságosság és a szociális szempontok érvényre juttatása,
- bizonyos felhasználói csoportok (pl. fogyatékkal élők, segítségre szorulóknak, hátrányos helyzetben levők stb.) szükségleteinek figyelembe vétele.

3.3 Ennek alapján az EGSZB úgy véli, hogy nincs szükség az általános érdekű szolgáltatások teljes körű meghatározására, ehelyett konkrét rendeltetésekre kell koncentrálni, bár az általános gazdasági érdekű szolgáltatásokat az jellemzi, hogy egy sor kompromisszumra törekednek az alábbiak között:

- piac és közérdek,
- gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi célkitűzések,
- felhasználók (egyéni felhasználók – a fogyatékkal élők köréből is –, vállalatok, szövetkezetek stb.), akik különböző igényekkel és érdekekkel rendelkeznek,
- olyan kérdések, amelyek az egyes tagállamok hatáskörébe tartoznak, illetve a közösségi integráció ⁽³⁾.

3.3.1 Az általános érdekű szociális szolgáltatások ⁽⁴⁾ célja a nehéz szociális helyzetek kezelése. Ezeket okozhatja betegség,

⁽¹⁾ Lásd az EGSZB általános érdekű szolgáltatásokról készült feltáró véleményét, HL C 241., 2002.10.7., 119. o.; az általános érdekű szolgáltatásokról szóló fehér könyvről írt véleményét, HL C 221., 2005.9.8., 17. o. és *Az általános érdekű szolgáltatások jövője* című saját kezdeményezésű véleményét, HL C 309., 2006.12.16., 135. o.

⁽²⁾ Lásd az EGSZB véleményét a következő tárgyban: *Az általános érdekű szolgáltatások független értékelése*, 3.2. pont, HL C 162., 2008.6.25., 42–45. o.

⁽³⁾ Lásd az EGSZB véleményét a következő tárgyban: *Az általános érdekű szolgáltatások független értékelése*, 3.7. pont, HL C 162., 2008.6.25., 42–45. o.

⁽⁴⁾ Lásd az EGSZB véleményét a következő tárgyban: *A Bizottság közleménye – A Közösség lisszaboni programjának végrehajtása: Az általános érdekű szociális szolgáltatások az Európai Unióban*, HL C 161., 2007.7.13., 80. o.

öregség, munkaképtelenség, fogyatékoság, a létbizonytalanság, a szegénység, a társadalmi kirekesztettség, toxikománia, családi és lakhatási problémák, illetve a külföldiek beilleszkedéssel kapcsolatos nehézségei.

3.3.2 Anélkül, hogy sérülne a nemzeti hatóságok választási szabadsága, az EGSZB úgy véli, hogy a nemzeti, regionális vagy helyi érdekű szolgáltatásoknak magukban kellene foglalniuk a tankötelezettséghez kapcsolódó oktatási rendszerhez, az egészségügyhöz és társadalombiztosításhoz, a kulturális, karitatív, illetve szociális vagy szolidaritáson alapuló tevékenységekhez kötődő szolgáltatásokat, az audiovizuális szolgáltatásokat, valamint az ivóvízellátást és a szennyvíztisztítást, de nem szabad pusztán erre korlátozódnuk ⁽⁵⁾.

3.4 Az EGSZB szerint ebből a szempontból fontos, hogy az általános érdekű szolgáltatások speciális szerepére és az ennek betöltéséhez szükséges követelményekre (közszolgálati kötelezettségekre) helyezzük a fő hangsúlyt, amelyeket világosan meg is kell határozni.

3.5 A Lisszaboni Szerződéshez csatolt, általános érdekű szolgáltatásokról szóló jegyzőkönyv bevezeti az általános érdekű szolgáltatások értelmezésre is teret nyújtó fogalmi meghatározását, amely megfelel az EGSZB álláspontjának is. Első ízben fordul elő, hogy az elsődleges uniós jog kimondottan ezzel a kérdéssel foglalkozik, ami annak kötelező ereje miatt szilárd irányvonalat eredményez majd az uniós intézményi fellépés számára mind a tagállamokban, mind azok felségterületén kívül.

3.6 Konkrétan, a jegyzőkönyv 2. cikke szerint: „*a Szerződésekben foglalt rendelkezések nem érintik a tagállamok arra vonatkozó hatáskörét, hogy általános érdekű, nem gazdasági jellegű szolgáltatások nyújtásáról, más által való ellátásáról, illetve megszervezéséről gondoskodjanak.*”

3.6.1 Még ha a jegyzőkönyv implicit módon különbséget tesz is az általános érdekű szolgáltatások gazdasági és nem gazdasági jellege között, mivel nem létezik uniós jogi aktus, amely ezeket kategorizálná, illetve a 2007-es kormányközi konferencia záróokmányához csatolt, a hatáskörök körülhatárolásáról szóló nyilatkozat, valamint az EUSz-hez és az EK-Szerződéshez csatolt, a megosztott hatáskörök gyakorlásáról szóló jegyzőkönyv fényében, jogi keretként továbbra is a tagállamok idevonatkozó álláspontja a legfontosabb figyelembe veendő szempont.

Ebből a szempontból hasznosnak bizonyul az Európai Bizottság által a szolgáltatásokról szóló irányelv tagállami alkalmazásáról végzett értékelések nyomán követése, hiszen ezek az értékelések kihatnak majd azokra a tárgyalásokra és egyezmények megkötésére, melyek témája az Unió által szabályozott szolgáltatások terén végzett kereskedelem liberalizációja.

⁽⁵⁾ Lásd az EGSZB véleményét a következő tárgyban: *Az általános érdekű szolgáltatások jövője*, 10.3. pont, HL C 309., 2006.12.16.

3.6.2 Ebből kifolyólag az idevonatkozó uniós fellépés jelenleg két feltételtől függ:

- a) A jövőbeli másodlagos jogi aktusok kidolgozásakor és elfogadásakor figyelembe kell venni a tagállamoknak az általános érdekű szolgáltatások fogalmára, kategóriáira és működési feltételeire vonatkozó jogi hagyományait.
- b) A nemzetközi megállapodásokat – ideértve az olyan szervezetek által aláírtakat is, amelyekben az EU és a tagállamok is képviseltetik magukat – és bármilyen tárgyalás vagy nemzetközi konferencia során a közös álláspontokat (a tagállamok és az EU között történő) egyeztetés útján kell kidolgozni, illetve kialakítani, és ezeknek minden esetben tükrözniük kell a Lisszaboni Szerződésben, valamint az általános érdekű szolgáltatásokat szabályozó tagállami jogszabályokban megfogalmazott alapvető szempontokat.

4. A GATS és a WTO speciális esete

4.1 A Világkereskedelmi Szervezet (WTO) az a nemzetközi szervezet, amely multilaterális alapon az egyes országok közti kereskedelmet szabályozó globális normákkal foglalkozik. A szervezet pilléreit azok a WTO-egyezmények jelentik, amelyeket a világkereskedelemben részt vevő államok többsége tárgyalta meg és írt alá ⁽¹⁾.

4.2 Fő feladata abban áll, hogy biztosítsa a kereskedelmi ügyletek maximális gördülékenységét, kiszámíthatóságát és szabadságát. A gyakorlatban minden döntést a tagállamok közötti konszenzussal hoznak meg, hogy aztán az egyes parlamentek ratifikálják azokat, a kereskedelemmel kapcsolatos vitás kérdéseket pedig a WTO vitarendezési eljárása keretében oldják meg.

4.3 A szolgáltatások kereskedelméről szóló általános egyezmény multilaterálisan elfogadott elvek és normák gyűjteménye, amely a szolgáltatások nemzetközi kereskedelmének szabályozására szolgál. Ebben olyan szolgáltatási ágazatokat sorolnak fel, amelyeket a WTO-tagok hajlandóak megnyitni a külső verseny számára, illetve meghatározzák az ilyen piacok megnyitásának mértékét is. A szóban forgó piacokhoz általános gazdasági érdekű szolgáltatások is tartoznak, például többek között a pénzügyi szolgáltatások, az elektronikus kommunikáció, a postai, szállítmányozási és energiaszolgáltatások.

4.4 Az EGSZB már sürgette a többi uniós intézményt ⁽²⁾, hogy az általános érdekű szolgáltatások vezérelveit vegyék bele

⁽¹⁾ A Tanács az 1994. december 22-i 94/800/EK tanácsi rendelettel (HL L 336, 1994.12.23.) elfogadta a marrakesi egyezmény aláírásával és a Világkereskedelmi Szervezet megalapításával zárult uruguayi forduló multilaterális kereskedelmi tárgyalásainak eredményeként született jogszabályokat.

⁽²⁾ Lásd az EGSZB véleményét a következő tárgyban: Az általános érdekű szolgáltatások jövője, HL C 309., 2006.12.16.

az EU elsősorban a WTO, illetve a szolgáltatások kereskedelméről szóló általános egyezmény (GATS) keretében zajló kereskedelmi tárgyalásokat érintő álláspontjába. Elfogadhatatlannak tartotta, hogy a nemzetközi kereskedelmi tárgyalások során az Európai Unió olyan ágazatokra és tevékenységekre vonatkozóan kössön kompromisszumokat, amelyeket az általános érdekű szolgáltatásokra érvényes, a Szerződésekben meghatározott speciális szabályok alapján nem fogadtak volna el. A fent említett tárgyalásokból ki kellene venni a nem szabályozott általános érdekű szolgáltatások kérdését, hogy az EU által rögzített szociális és fejlesztési célok elérése érdekében a tagállamok megtartsák az általános érdekű szolgáltatások szabályozásának lehetőségét.

4.5 A GATS egyezmény I. cikke 3. bekezdésének b) pontja szerint „az államhatalom gyakorlása során nyújtott szolgáltatások” nem tartoznak az egyezmény hatálya alá, ugyanezen bekezdés c) pontja alapján pedig „a kormányzati tevékenység során nyújtott szolgáltatások azokat a szolgáltatásokat jelentik, amelyeket nem üzleti alapon és nem egy vagy több szolgáltatóval versengve nyújtottak”.

4.5.1 Mivel a GATS egyezmény a szó szoros értelmében nem utal az „általános érdekű szolgáltatásokra” – kivéve terminológiai értelemben a XXVIII. cikk c) ii pontjában ⁽³⁾ –, nagyon bizonytalan, hogy sikerül-e egységesen elfogadott definíciót és olyan nemzetközi keretet kidolgozni, amely alkalmas a WTO-n belül az általános érdekű szolgáltatások működésének szabályozására. Mindez megkérdőjelezheti a közösségi jog néhány rendelkezését.

4.5.2 Mivel számos kormányzati (vagy állami) intézkedés létezik, amelyek az I. cikk 1. bekezdése értelmében ⁽⁴⁾ a GATS egyezmény hatálya alá esnének, és mivel a szabályozó hatóság is egyértelműen emellett van, hogy minden olyan intézkedésre alkalmazzák az egyezményt, amely nem kellőképpen indokolt, és torzítja a szolgáltatások kereskedelmét ⁽⁵⁾, arra is szükség van, hogy az EU a WTO-n belül egységes és következetes álláspontot alakítson ki, megőrizve a közösségi vívmányok részét képező közös elveket és értékeket.

4.5.3 A szabály alól az egyetlen kivételt az egyezményhez csatolt Melléklet a légi szállítási szolgáltatásokról 2. bekezdésének a) és b) pontja képezi, amely szerint az egyezmény, ideértve a vitarendezési eljárásokat is, nem vonatkozik „a bármilyen módon biztosított forgalmi jogokra” vagy „olyan szolgáltatásokra, amelyek közvetlenül kapcsolódnak a forgalmi jogok gyakorlásához”.

⁽³⁾ Ez a rendelkezés meghatározásokat tartalmaz, amelyekben „hozzáférési és felhasználási lehetőségről” van szó „a szolgáltatásnyújtással összefüggő azon szolgáltatásokhoz, amelyeket az érintett Tagok igényelnek általános közösségi célokra”.

⁽⁴⁾ Amely szerint: „A jelen Egyezmény a Tagok azon intézkedéseire vonatkozik, amelyek hatással vannak a szolgáltatások kereskedelmére”.

⁽⁵⁾ Lásd az Egyesült Államok WT/DS/AB/R(AB-2005-1). sz. ügyét (a szerencsejáték és a sportfogadás területén határokon átnyúlóan nyújtott szolgáltatásokat akadályozó intézkedések). Elemzés: Moreira González, C. J. *Las cláusulas de Seguridad Nacional*, 2007., Madrid, 229. és utána következő oldalak. Lásd még az Európai Közösség WT/DS27/AB/R/197. sz. ügyét (banánbehozatal, –értékesítés és –disztribúció).

4.6 Ebben a tényállásban többek között az alábbi lehetőségek adódnak, amelyekkel kapcsolatban a WTO-nak állást kellene foglalnia:

4.6.1 Minden esetben célszerű megállapodást ösztönözni a többi szerződő féllel a GATS egyezmény I. cikkének 3. bekezdésében szereplő „államhatalom gyakorlása során nyújtott szolgáltatások” fogalom pontosítására, úgy, hogy a bekezdés b) pontjában szereplő rendelkezés, amely általános jelleggel érinti bármely gazdasági ágazat bármely szolgáltatásának liberalizációját, ne akadályozza, hogy az államok kivételeket lehetővé tevő intézkedéseket fogadjanak el, melyekkel a szociális és az általános érdekű szolgáltatásokat kivonják a liberalizáció hatálya alól, anélkül, hogy megsértenék ezzel a GATS egyezményből adódó, a szolgáltatások kereskedelmének akadályozására vonatkozó kötelezettségeket.

4.6.2 Különböző nézőpontok, amelyekkel egy szolgáltatás nyújtása értékelhető, illetve adott esetben a GATS egyezmény hatálya alá eső általános érdekű szolgáltatásként sorolható be, amennyiben a szolgáltatást nyújtó helyett annak fogyasztójára helyezük a hangsúlyt. Ahhoz, hogy az általános érdekű szol-

gáltatásokat kivonjuk a GATS egyezmény hatálya alól, csak a közösségi vagy tagállami szintű közérdek védelme és a fogyasztóvédelem szolgálhat indokként, mivel ebben az esetben lényegtelen, hogy a szolgáltatás nyújtója köz-, magán-, belföldi vagy külföldi szereplő-e.

4.6.3 Az állami hitelintézetek közösségi meghatározását és a közérdekből végzett pénzügyi szolgáltatásokat (pl. a nyugdíjba vonulási szabályozásokat és az állami nyugdíjbiztosítási rendszereket) összhangba kell hozni az egyezmény pénzügyi szolgáltatásokról szóló melléklete 1. bekezdésének b) iii) pontjával, mely szerint az „*egyéb, állami szervek által a kormányzat megrendelésére, illetve garanciája mellett vagy forrásaiból végzett tevékenységek [...] kormányzati tevékenység során nyújtott szolgáltatásokat*” jelen-
tenek.

4.6.4 A G20-ak⁽¹⁾ katalizátorszerepet tölthetnek be azokkal a döntésekkel kapcsolatban, amelyeket a szakosodott nemzetközi intézményeknek (pl. a WHO, a FAO, a Világbank és az IMF) a pénzügyi szolgáltatások, valamint az általános érdekű szolgáltatások elveinek és értékeinek megőrzése tárgyában kell hozniuk.

Kelt Brüsszelben, 2008. október 23-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI

⁽¹⁾ A G20-aknak a G8-ak mellett 11 pénzügyminiszter és jegybankelnök a tagja – a világ GDP-jének 85%-át képviselve ezzel –, valamint az Európai Unió (a Tanács soros elnökségét ellátó tagállam és az Európai Központi Bank elnöke révén).